

725.092.1

12

244

DR. GÖBEL JÓZSEF:

*Pest-Budától máig***A közmunkatanács
pénzügyei**

A Sugárút és a Nagykörút kiépítése nehéz feladatot jelentett egy évszázaddal ezelőtt. Az egész városkép megváltozott e széles, nagy útvonalak megszabásával. Tömerdek telket kellett kisajátítani az útnyitás érdekében; számtalan épületet kellett lebontani. A sok részletkérdés lebonyolítását az 1870-ben alakult Fővárosi Közmunkák Tanácsa végezte.

A Közmunkatanács e vonatkozásban nem tisztán „főhatóságként” működött, nemcsak utasított és szabályozott, hanem maga gondoskodott a szükséges rendezések elvégzéséről, a megfelelő pénzügyi lehetőségekről.

A Sugárút megnyitása jól indult. A kormány 3 335 909 forint pénzalapot adott erre; sőt ezen felül még további 4864 ezer forintot is juttatott, de már csak visszafizetendő kölcsönként. A Közmunkatanács bizonyos értelemben *pénzügyi vállalkozóként* működött. A tervezett útvonal mentén összevásárolta az ingatlanokat, elvégezte a szükséges telekrendezéseket (a telkek nagy része közterületté változott), majd a rendezés során kialakított telkeket eladta az építésre jelentkezőknek. (Egy ideig egy bankcsoport is próbálkozott ennél a lebonyolításnál, de 1876-ban válságba került. Ettől kezdve teljesen a Közmunkatanács intézte az ügyeket.)

A Sugárút szerencsére a szoros értelmében divatba került. A pénzesebb polgárok vagyonuk (hitelképességük) biztosításának tartották a sugárúti ingatlant. Szinte vetekedtek is abban, hogy mindegyik épület igazi „palota” legyen. Jó példával járt elől ennél a MÁV Nyugdíjintézetének pompázó épülete (az Operaházzal szemben).

A sugárúti építkezés nem is volt rossz befektetés, hiszen 30 évi házadómentességgel járt.

A Sugárút építésére kapott 4864 ezer forint kölcsönből a Közmunkatanács 3147 ezer forintot visszafizetett, a többi 1717 ezer forintot pedig a kormány átengedte a Nagykörút megnyitására.

Az egyetlen évtized alatt elkészült Sugárúthoz képest a *Nagykörút építése aránylag nehezen történt*. Persze figyelembe kell venni, hogy a Nagykörút íves kanyarodása folytán az útvonal menti telkek nagy részét át kellett alakítani. A régebbi sakktáblaszerű egyszerű utcahálózatot a Nagykörút átvágta. A valóban bonyolult telekátalakítások miatt a Nagykörút éppen hogy átadásra kerülhetett még az ezredéves ünnepségek alkalmával, 1896-ban, bár jó csomó foghíjjal. A pénzügyi lebonyolítás kerete is elég szűkösre sikerült. A Sugárúttól áthozott említett 1717 ezer forint volt a tulajdonképpeni alapösszeg, ezen felül a körútépítés 900 ezer, majd további 3145 ezer forint kölcsönben részesült.

A 2310 m hosszú Sugárút kiépítésére végül is (a kölcsönök ide-oda számításával) 3 335 909 forintot fordítottak, míg a 4510 m hosszú Nagykörút építésére 4 831 592 forint jutott.

(Külön érdekességet jelent az ún. *terjedékegyezmény*. A körút íves vonalának kialakításánál erősen változtak a telekhatárok. Sokszor kellett kényszeríteni a telektulajdonosokat arra, hogy egy-egy kisebb szomszédos telekrészt hozzávásároljanak ingatlanukhoz. Az ilyen „terjedékek” vételárát a kormány a fővárosi pénzalapnak engedte át.)

A Fővárosi Közmunkák Tanácsának „vállalkozói” illetve „lebonyolítói” tevékenysége érdekes és igen hasznos megoldásnak bizonyult. Szinte vállalati rugalmasságot jelentett. Pedig a főváros gazdasági tevékenysége aránylag még kialakulatlan volt mondható